

Robert
ČAPEK

Štěpánka
CIMLOVÁ

ABY ŠKOLA DÁVALA SMYSL

Průvodce pro žáky,
studenty, rodiče a dobré učitele

edika.

Aby škola dávala smysl

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.edika.cz
www.albatrosmedia.cz

edika.

Štěpánka Cimlová, Robert Čapek
Aby škola dávala smysl – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2026

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Pokračování úspěšného průvodce
Aby škola neškodila

**Jak zahodit staré,
nefunkční vzorce myšlení
a čím je nahradit,
aby škola dala a dávala smysl všem,
kterým ho dát a dávat má.**

Pro žáky, studenty, rodiče, dobré učitele a všechny,
kteří přemýšlí o vzdělávání.

edika.

Zdroje fotografií a ilustrací:

- Archivy autorů, závěrečné práce kurzu Líný učitel, Učíme se venku
- Grafy na str. 7: Seznam.cz, 2021; Denik.cz, 2026
- Str. 47, 98–100, 118, 120, 160, 169, 178, 188, 192, 234: ChatGPT Glibatree Art Designer
- Obrázek str. 11 – čisté AI
- Str. 15: didaktikon.cz
- Str. 151–158: clickamericana.com, gradelink.com, fineartamerica.com

Štěpánka Cimlová, Robert Čapek

Aby škola dávala smysl

Vydalo nakladatelství Edika v Brně roku 2026

ve společnosti Albatros Media a.s. se sídlem 5. května 22, Praha 4

Číslo publikace 47862.

Jazyková korektura: Petra Láníčková, Leona Tomšů

Odpovědná redaktorka: Eva Mrázková

Technický redaktor: Jiří Matoušek

1. vydání

© Štěpánka Cimlová, 2026

© Robert Čapek, 2026

ISBN tištěné verze 978-80-266-2195-9

ISBN e-knihy 978-80-266-2199-7 (1. zveřejnění, 2026) (ePDF)

www.edika.cz

e-shop: www.albatrosmedia.cz

info@albatrosmedia.cz

Vytěžování textu či dat z této publikace ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU je zakázáno.

Cena uvedená výrobcem představuje nezávaznou doporučenou spotřebitelskou cenu.

edika.

OBSAH

Štěpánka: Kde jsme byli a kde jsme teď?	6
---	---

Robert: Školství se potápí, učme se plavat	8
--	---

Deset největších omylů o škole, kterých se dopouštějí rodiče	10
---	-----------

1. Pořádná škola je ta, kde děti hlavně sedí v lavici a poslouchají	12
---	----

2. Když se nejede na exkurzi a nechodí se ven, učí se víc	13
---	----

3. Dobrá škola je ta, kde děti dostávají hodně známek	16
---	----

4. Dítě se má doma připravovat hlavně proto, aby byla paní učitelka spokojená	19
--	----

5. Bez domácího šprtání to nejde	19
--	----

6. Spravedlivá škola je ta, která měří všem stejně	21
--	----

7. Dobrý učitel musí být hlavně přísný.	23
--	----

8. Když je učení zábavné, asi není dost poctivé	24
---	----

9. Dobrá škola je ta, kde se probere co nejvíc látky	25
--	----

10. Škola má dítě hlavně připravit na další školu	27
---	----

Čtyři největší omyly o škole, kterých se dopouštějí žáci	30
---	-----------

1. Učitel má vždy pravdu „Mám pravdu, protože jsem učitel.“	34
---	----

2. Dneska jsme se neučili!	39
----------------------------------	----

3. Správná odpověď je ta, kterou chce slyšet učitel	42
---	----

4. Naučit se znamená pamatovat si	47
---	----

Trendující školní pojmy a jejich skutečné významy	55
--	-----------

Odolnost	60
----------------	----

Adhd	64
------------	----

Ticho a kázeň	68
---------------------	----

Udržitelnost	72
--------------------	----

Za nás.....	73
-------------	----

Škola, která dává smysl: ZŠ a MŠ Na Beránku	74
---	----

ROBERT: Inkluze po česku	81
--------------------------------	----

Co dnešní děti umí (a starší generace často ne)	86
1. Pohyb ve veřejném prostoru	87
2. Tolerance k jinakosti	87
3. Schopnost prezentovat a mluvit	88
4. Samostatnost a plánování	89
5. Práce s vlastní nedokonalostí a chybou	89
Štěpánka: o posedlosti správností	90
6. Mediální gramotnost	94
7. Práce s emocemi	94
8. Nezáměr o soupeření	95
Proč máme problém tohle všechno vidět?	96
<i>Příběhy z české školy: když žáci začnou bránit svou školu</i>	98
Rychlokurz sociální psychologie	101
<i>Příběhy z české školy: záchranný kruh</i>	118
Rychlokurz pedagogické psychologie	121
<i>Příběhy z české školy: Záchraný kruh</i>	118
Když výuka dává smysl	133
Badatelská výuka	133
Lokálně orientovaná výuka	136
Venkovní výuka	137
<i>Škola, která dává smysl: Lesní škola Sýkorka</i>	138
Škola otevřená rodičům	146
<i>Škola, která dává smysl: Talent Vyškov</i>	148
Když výuka nedává smysl	151
Frontální výuka	151
Řízená diskuze	154
Zkoušení před tabulí	155
Pisemková mánie	156
<i>Příběhy z české školy: Změna má smysl</i>	157

Absolutní antipedagogické pomatenosti	160
Nesmrtelný herbartismus	160
<i>Příběh z indické školy: Munseling school, Himáčalpraděš</i>	<i>162</i>
<i>Příběhy z české školy: Jak Jirka našel štěstí jinde</i>	<i>171</i>
Explicitní výuka	174
Souboj pedagogických pokémonů	179
Škola jako místo zločinu	185
Jmenuji se igor hnízdo	187
Muž ve škole	189
<i>Škola, která dává smysl: Svobodná škola Košice</i>	<i>193</i>
 Manuál respektující komunikace	 195
Univerzální prevence problémů	196
Řešení vybraných situací	206
<i>Příběhy z české školy: Boj o Itálii</i>	<i>218</i>
 Učitelské platy	 220
Nárokové a nenárokové složky platu	222
Řešení?	230
Svobodný přístup k informacím	230
Práce, která dává smysl	232
ROBERT: Akademici hladem netrpí	233
 Jak by měly vypadat přijímačky a maturity	 236
Zamořené přijímačky	237
Jak na přijímačky správně?	240
A co maturita?	241
Finance	244
ROBERT: Tečka na závěr	246

Kde jsme byli a kde jsme teď?

Ve chvíli, kdy píšu tento text, vstupujeme do šestého roku mého působení na sociálních sítích a druhého roku od vydání předchozí knížky

Aby škola neškodila. Proběhly další mediální kauzy i nějaké ty soudy, naskákaly další miliony zhlédnutí, vedly se desítky rozhovorů v médiích... A to vše více méně pořád dokola o tom, že když na tebe řve učitelka, tak to fakt není normální, a když ti zabaví mobil, tak ti ho

fakt krade a ne, ani to není normální. Ano, konzultujeme to všechno s právníky.

A vůbec, do školy ten toaleťák prostě nekupujte nebo tam za chvíli budete kupovat i křídly, židle a dlaždičky. A ano, opravdu si za tím stojím. Dokonce na vás teď všechny ty nehorázné myšlenky vyskakují nejen z veřejnoprávní televize, ale i z knihy. A co je psáno, to je dáno, takže na shledanou.

Zkrátka se po nějakou už celkem ne úplně zanedbatelnou dobu šířilo povědomí. Slova byla vyřčena, lidé reagovali. Změnilo se ale reálně něco? Nacházíme školství ve stavu zalitém sluncem nebo snad v ještě větších troskách? Pobíhají všude štěňátka a mňoukátka nebo hodují hyeny?

Pokud se pohybujete v realitě českého školství a vesmír se na vás zrovna neusmál v podobě kvalitní spádové školy, velmi pravděpodobně jste narazili na něco doslova šíleného. Takže možná nebudete věřit tomu, co se za chvíli dočtete, ale já musím říct, že vidím určité změny. Něco se někam pohnulo. Otázka je co, kam a o kolik.

Když jsem před pěti lety veřejně ostře zkritizovala některý z výše zmíněných toxických školních jevů, přišla od lidí ve školství jednoznačně ostrá odpověď: „Nebezpečná ženština, neví, co mluví, je vůbec učitelka? Zakažte ji to někdo.“ Šlo samozřejmě o lidi, kteří se těch toxicit dopouštěli. Ostatní mlčeli, nebo možná ne, nicméně jejich hlas se ke mně nedostal. Následovalo druhé kolo obviňování, že zmíněné učitele zneuctívám, dehonestuji a ohrožuji, a jestli to takto půjde dál, tak jim školství znechutím a oni odejdou. Na to jsem odpověděla, že to je skvělé,

protože přesně o to mi jde. I tato má drzost se však brzy okoukala a hlasy jako by utichly. Částečně proto, že se začali ozývat další lidé, ze školství i mimo něj, kteří si problematiku nastudovali a zjistili, že mám pravdu. A jak plynuly měsíce, stalo se něco zajímavého. Pokud dnes vidím učitele nesouhlasit, už to není ve smyslu: „To, čemu tu všichni tleskáte, jsou názory této pomýlené paní, které vydává za univerzální pravdu, ačkoliv není žádná odbornice, o praxi nic neví a každý skutečný učitel i JÁ by vám potvrdil, že praxe je někde úplně jinde“. Vidám spíš: „To, čemu tu všichni tleskáte, nejsou žádné revoluční myšlenky, to jsou staré známé pedagogické pravdy, které každý učitel zná, a které i JÁ samozřejmě dávno praktikuji.“ Takže se směju a říkám si, kde je pravda? Jsou to tedy moje smyšlenky nebo staré známé pravdy? Samozřejmě ani jedno. Spíš jenom přestalo být módní nebo tolerované se veřejně chlubit tím, že dotyčný učí blbě. Teď je moderní říkat, že učí samozřejmě moderně...

Stále se však najde nějaké to ALE. „Já samozřejmě učím aktivizačně, ALE...“ Rodiče nespolupracují, děti tráví moc času na mobilech, veřejnost učitelům nepřeje, politická situace je šílená, zkrátka spousta problémů, spousta překážek, které evidentně brání učiteli přijít před třídu a nechovat se jako úplný idiot. Nicméně co už naděláme, život je krátký a radujme se z maličkostí. Alespoň už konečně po 20 letech od kurikulární reformy začalo být v učitelských kruzích moderní říkat, že samozřejmě učíme dle kurikula a ne, že proti němu bojujeme, protože se podle něj učit nedá a všichni, co o něm mluví, co ho napsali a co ho obhajují, jsou pitomci. Jako malý důkaz, že kormidlo je pootočené, se podívejte například na tyto dvě ankety u náhodných článků o školství.

Rok 2021

Považujete čtyřku v první třídě za adekvátní hodnocení?

Rok 2026

Čistě statisticky samozřejmě nevypovídají o ničem, přesto si nemůžu pomoci, cítím z nich jiný „vibe“. Znamky lidí i dnes většinou podporují, protože si pořád tak trochu nedovedou představit, čím je nahradit, ale špatné známky, zejména u malých dětí, už jednoznačně nejsou OK. A to jenom pár let zpátky určitě nebyl většinový názor, „motivační pětka“ byla v lidech silně zakořeněná.

Štěpánka

ROBERT ČAPEK
LINÝ UČITEL

Školství se potápí, učme se plavat

Naše školství už roky není v dobré kondici. Nejvyšší kontrolní úřad v lednu 2026 konstatoval, že MŠMT v letech 2016 až 2023 vynaložilo více než půl miliardy korun na projekty, které měly zlepšit kvalitu vzdělávání, ale skutečný výsledek tomu neodpovídá. Formálně byly projekty dokončeny, administrativně se zřejmě všechno vykazalo,

indikátory se odškrtaly, ale v klíčových oblastech, jako je matematika, čtení a přírodověda, žáci nestagnovali jen na místě, nýbrž se v některých ohledech dokonce zhoršovali. To je přesně ten český vzdělávací absurdistán: stát vyrobí metodiky, weby, koncepce, rámce, portály, podpory a podpory podpor, všude nalepí loga, všechno formálně uzavře jako splněné, ale do běžné výuky se dostane jen slabý odvar – pokud vůbec něco. Projektový formalismus je jedna z největších nemocí českého školství. Některé výstupy těchto projektů měly podle NKÚ jen několik stovek uživatelů, přestože škol jsou v Česku tisíce. To samo

o sobě ukazuje, jak obrovská je propast mezi projektovým světem ministerstva a skutečnou školní praxí. Jestliže se za veřejné peníze vytvoří materiály, které téměř nikdo nepoužívá, nejde o podporu škol, ale o drahou administrativní kulisu. Peníze pak nejsou investicí do vzdělávání, nýbrž nákladem na udržování systému, který umí produkovat výstupy, ale neumí měnit výuku.

Škola nepotřebuje další papírový ohňostroj systémových projektů. Potřebuje kvalitní metodickou oporu, která není jen uložena někde na webu. Potřebuje podporu učitelů, která se dostane až do jejich každodenní práce. Potřebuje lidi, kteří rozumějí výuce, nikoli jen projektovým žádostem, prezenčním listinám a povinné publicitě. Stačí se podívat na konkrétní příklady z praxe. Národní pedagogický institut nesmyslně platil influencerky, které pak veřejně šířily nepravdy, místo aby odborná instituce chránila kvalitu pedagogické debaty. Nebo rozeslal hromadný e-mail s výzvou „Vyberte si ze stovek příkladů, jak vyučovat podle nového RVP ZV“, aby učitelé následně zjistili, že jde o habaďuru a že web je plný zastaralého smetí. To není systémová podpora. To je marketingová fasáda, pod kterou chybí skutečný obsah. V civilizované zemi by za takovou masivní zpronevěru veřejných peněz padaly hlavy. U nás se ale jede dál. Projekty pokračují, miliardy se točí, formuláře se plní, konference se pořádají, weby se spouštějí, loga se lepí. A česká škola má pořád čekat, že tentokrát už z toho snad něco doputuje i do výuky. Ale to by čekala marně.

Musíme jít tedy cestou individuálního, osobního rozvoje. **Každý učitel, který se sebevzdělává, každý rodič, který podpoří dobrou výuku na své škole nebo kritizuje tu bídou, každý žák, který se ozve na podporu svých práv na dobré vzdělávání, dávají našemu školství smysl.** Právě takové má podpořit tato kniha.

Robek

DESET NEJVĚTŠÍCH OMYLŮ O ŠKOLE, KTERÝCH SE DOPOUŠTĚJÍ RODIČE

Jsou lidé, ve školství i mimo něj, kteří se chtějí změnit. Jsou ochotni na sobě pracovat i skutečně pracují, chtějí se naučit respektujícím formám komunikace, lepším pedagogickým metodám, jsou motivováni být lepšími učiteli, rodiči i lidmi. Už první krok, zahodit staré a nefunkční, není jednoduchý. Pak přijde druhý krok, a to je zaplnění prázdnoty. Když víme, jak se nechovat, jak se tedy chovat? Když víme, co neříkat, co říkat místo toho? Jak najednou sdělit žákům, co mají dělat, aby to neznělo jako příkaz? Jak je motivovat pozitivně, když nechceme rozdávat špatné známky?

V ten moment přichází do hry tato kniha, nicméně, než se pustíme do rad, návodů a sdílení praxe, opět se nevyhneme vyvracení mýtů, protože to dobré nikdy neexistuje ve vakuu, nevzniklo samo o sobě. Dobré se rodilo, krystalizovalo, cizelovalo, často metodou pokus-omyl. Nemáme genetickou paměť, abychom si všechny omyly našich předků pamatovali a poučili se z nich. Kdybychom

viděli mamuta, možná by nás lákal k pohlazení. Jak je chlupatý a nemotorný! Nemáme zkušenost našich předků, kteří dobře věděli, že i zdánlivě huňatý a nemotorný obr může člověka během vteřiny rozdrtit. Naštěstí máme písmo, a tak si o tom můžeme přečíst, a kdybychom mamuta náhodou potkali, budeme někteří snad opatrnější.

Problém je, že občas někdo pomýlený nebo s nějakým nehezským úmyslem nebo obojí přijde s tím, že hladit mamuta je dobrý nápad. Nebo si někdo vykonstruuje báchorku, že mamuty hladí a skvěle mu to funguje. Nebo se začne vysmívat mladé generaci, že se bojí mamuta, zatímco on, když byl malý, na mamutech běžně jezdíval rodeo. Fakt nicméně zůstává ten, že dnes víme, že když se pokusíte pohladit mamuta, zadupe vás do země. Bez ohledu na to, že je chlupatý a že je to na první pohled mírumilovné zvíře připomínající slona, který přece, jak známo, přináší štěstí. Je tedy extrémně důležité i v dnešní době a při dnešní osvětě upozorňovat nejen na mamuta, ale i na všechny argumenty, které mohou mít lidé, kteří vás budou lákat k jeho pohlazení. Nelze mluvit o krásách učitelského povolání a kvalitní pedagogiky, aniž bychom se jedinkrát nezmínili o pastech pedagogiky toxické.

Nenjen dobrý úmysl stačí k vykonávání učitelského řemesla, koneckonců i k dobré výchově. Je to o znalostech a neustálé vědomé a sebevědomé práci na sobě, neustálém váhání na rozcestích – mám udělat tohle nebo tohle? Ale víte co, vždy, když se postavíte na to pomyslné rozcestí, kdy vám vaši žáci nebo děti začnou skákat po hlavě a vy začnete pokukovat po temné straně síly, vždy když vás tato nebo naše předchozí kniha zahltí... Myslete na to, že kromě možnosti A nebo B je tu vždy ještě možnost C. Nedělat nic. Zaujmout klidovou polohu, nahodit tempo lenochoda a počkat, co se vyvine. Však i lenochod žije, a úspěšně. Jenom jinou rychlostí. A vždy je lepší jít správně, i když rychlostí lenochoda, než podlehnout některému z následujících bludů.

1. POŘÁDNÁ ŠKOLA JE TA, KDE DĚTI HLAVNĚ SEDÍ V LAVICI A POSLOUCHAJÍ

Tohle je jeden z nejhlubších a nejodolnějších omylů. Mnozí rodiče si stále spojují skutečné učení s obrazem dítěte, které sedí tiše v lavici, dívá se dopředu, mlčí, píše a poslouchá výklad. Jakmile se ve třídě více diskutuje, děti se pohybují, pracují ve dvojicích nebo skupinách, přesouvají se k pomůckám, tvoří, zkoumají nebo provádí nějakou aktivitu mimo lavici, vzniká u části rodičů neklid. Připadá jim, že se tam děje něco příliš volného, měkkého nebo dokonce chaotického. Jenže právě zde se často ukazuje, jak silně si dospělí v sobě nesou školu své vlastní minulosti.

Dítě se přitom nemusí učit nejlépe tehdy, když sedí bez hnutí. Může sedět tiše a být duševně úplně mimo. Může působit ukázněně, ale ve skutečnosti jen čekat, až hodina skončí. A naopak může být v pohybu, něco stavět, porovnávat, hledat, mluvit s druhými, řešit problém, a právě tehdy se učit velmi intenzivně. Vnější klid není důkazem vnitřního myšlení. To, že třída působí živě, neznamená, že je nekvalitní. Někdy je to právě naopak: teprve když děti něco skutečně dělají, začíná být vzdělávání živé.

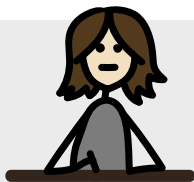
Rodiče, kteří byli vedeni ke školní poslušnosti, si často nevšimli, jak snadno si škola plete kázeň s učením. Jenže smyslem školy přece není vyrobit co největší počet nehybných dětí. Smyslem je probudit myšlení, porozumění a činnost. A k tomu někdy vede klidné soustředění, jindy rozhovor, jindy společná práce, jindy pohyb, jindy experiment. Škola nemá být muzeem lavic, ale místem, kde se něco odehrává v hlavách dětí.

2. KDYŽ SE NEJEDE NA EXKURZI A NECHODÍ SE VEN, UČÍ SE VÍC

Někteří rodiče považují exkurze, výjezdy, terénní vyučování nebo učení mimo školní budovu za cosi okrajového, téměř rekreačního. Mají pocit, že „skutečná škola“ se odehrává uvnitř, mezi čtyřmi stěnami, s tabulí, sešitem a učebnicí. Jakmile děti jedou do muzea, galerie, přírody, firmy, na historické místo nebo třeba jen ven na pozorování okolí, objevuje se podezření, že se vlastně neučí, ale jen se jim zpestřuje program. To je však omyl, který vychází z velmi zúžené představy o tom, co je vzdělávání.

Mnohé věci se totiž učí lépe tehdy, když je dítě může vidět, zažít, porovnat s realitou a zasadit do souvislostí. Exkurze není přestávka od učení, ale často jeho vrcholná podoba. Dítě, které stojí na místě historické události, vidí řeku, o níž dosud jen četlo, pozoruje přírodní jev přímo v terénu nebo vnímá prostor, o němž se učilo v učebnici, získává mnohem hlubší zkušenost než při samotném výkladu. Učivo se přestává jevit jako mrtvý text a začíná mít vazbu k reálnému světu.

Samozřejmě platí, že exkurze sama o sobě ještě nezaručuje kvalitní vzdělávání. Může být i špatně připravená a povrchní. Ale to neznamená, že učení mimo budovu školy je méně hodnotné. Znamená to jen, že i tato forma vyžaduje pedagogický smysl. Dobrá škola neuzavírá děti do lavic jen proto, aby to vypadalo školně. Otevírá jim svět a ukazuje, že poznání není uzamčené v sešitě.

UKÁZNĚNÝ ŽÁK

Učí se mlčet

Učí se sebekázní

Učí se poslouchat

Učí se fungovat
podle řádu

Učí se plnit zadání

Učí se, že chyba je
překážka úspěchu

NEUKÁZNĚNÝ ŽÁK

Učí se mluvit

Učí se pracovat

Učí se vyjadřovat

Učí se vytvářet
a optimalizovat řád

Učí se stanovovat cíle

Učí se, že chyba je
přirozená součást života

“

Podívejme se, jaký zajímavý program nabízejí různé instituce. Všimněte si bohatosti a podrobnosti pramenů, které škola ani sebelepší učitel nemají šanci nabídnout. Když si pročtete nabídku, nabízí se otázka, která vyvstane vždy při setkání s kvalitní výukou – proč bychom, proboha, dětem servírovali informace jak na zlatém podnose formou prezentace nebo výkladu ve stále stejné jedné budově, když je můžeme nechat znalosti získávat a utvářet přímo ze zdrojů, v institucích, kde jsou uloženy?

MONSTRA PRAVĚKU

► Expozice je rozdělena do tří didaktických částí: v první na účastníky čeká aktivní získávání informací a „osahají“ si základy kritického myšlení, ve druhé získané poznatky využijí k procvičení umu prezentace a finále je veskrze kreativní, a to jak při práci s loutkou nebo během výtvarné činnosti. Splnění všech úkolů zabere zhruba 60 minut.

Řešitelky ► Denisa Brejchová, Markéta Formanová

Výtvarníci ► Dalibor Nesnídal (kresby), Robert Smolík (loutky), Martin Kaiser (grafika)

DIDAKTIKON – Univerzita Karlova

Popularizační a vzdělávací centrum Univerzity Karlovy vytvořilo projekt Monstra pravěku, který návštěvníkům představil historii Země interaktivně pomocí záhadné bedny, kterou jim údajně zanechal tajemný paleontolog. Děti v bedně najdou loutky pravěkých tvorů a pomáhají paleontologovi vytvořit expozici. Během jedné hodiny tak žáci zapojí všechny smysly a vystřídají hned několik činností.

”

“

Muzejní edukátor

je profese přímo specializovaná na spolupráci se školami. Tito proškolení profesionálové a často velcí nadšenci působí v muzeích, galeriích, památnících, skanzenech a dalších paměťových institucích. Každý učitel se může spojit s libovolnou institucí a využít buď už hotové nabídky projektů, aktivit nebo i jen pracovních listů, případně si po dohodě nechat vytvořit program na míru.

”

3. DOBRÁ ŠKOLA JE TA, KDE DĚTI DOSTÁVAJÍ HODNĚ ZNÁMEK

Známka je pro mnoho rodičů symbolem jistoty. Je stručná, přehledná, rychlá a snadno srovnatelná. Rodič se podívá do systému, vidí jedničku nebo trojku a má pocit, že ví, jak na tom dítě je. Slovní hodnocení, průběžná zpětná vazba, komentář k práci nebo rozhovor o pokroku jsou pro něj naopak méně jisté, méně uchopitelné a někdy i podezřelé. V pozadí je starý návyk: škola přece hodnotí číslem, a čím víc známek dítě má, tím přehlednější a poctivější systém to údajně je.

Šárka M

před 3 dny

Prosím vás, je normální mít už teď v prosinci z češtiny padesát známek? Dcera je ve druhé třídě.

Odpovědět ❤️

Monča Zemanová před 2 dny

U nás podobně. 🤖 Desetiminutovka každou hodinu, každý týden velká prověrka, čtvrtletní písemka, pololetní písemka... Syn je tedy už v páté třídě, ale říkám si, kdy se učí, když pořád jenom píšou písemky?

Odpovědět ❤️

Jenže právě tady se ukazuje, jak snadno si lidé pletou přehlednost s kvalitou. Znamka řekne velmi málo. Zploští výkon, často smíchá znalosti, dovednosti, tempo, pečlivost i momentální stav dítěte do jednoho symbolu a tváří se, že tím vznikla informace. Ve skutečnosti rodič často neví nic podstatného. Neví, co dítě už umí, čemu ještě nerozumí, v čem se zlepšilo, kde udělalo typickou chybu, co by mělo zkusit jinak. Ví jen, že dostalo číslo. To může být administrativně pohodlné, ale pedagogicky velmi chudé.

Slovní hodnocení nebo kvalitní zpětná vazba jsou náročnější na čtení i na přijetí, protože po dospělém chtějí víc než jen kontrolu výsledku. Chtějí porozumění procesu. Právě proto je někteří rodiče odmítají: ne proto, že by byly méně hodnotné, ale proto, že nejsou tak rychle stravitelné. Jenže škola nemá rodičům dodávat hlavně jednoduché značky. Má jim pomáhat chápat, jak se jejich dítě učí a roste. A to se jednou číslicí sděluje jen velmi těžko.

ZNÁMKA

"2-"

Dvojka není špatná, jsi šikulka, ale co to mínus?

Nevím.

Kdyby ses trochu víc snažil, mohla to být určitě dvojka. Budeš se víc snažit?

Tak jo.

FORMATIVNÍ HODNOCENÍ

„Tvoje písmenka jsou dobře čitelná, už i K má správný tvar. Vidím pokrok. Příště si jenom zkus dát větší pozor na háčky a čárky, občas ti v textu chybí. Chceš zkusit napsat něco většího? Třeba knihu o něčem, co máš rád?“

No já nevím, co si z toho mám vzít. Je to teda jakože... dvojka?

Jaká dvojka, mami, o čem to mluvíš? Ty jsi úplně mimo...

A teď mě neruš, jdu napsat knihu o Nerfkách a musím se u toho dost soustředit na ty háčky a čárky, jinak budu mít auru v mínusu.

4. DÍTĚ SE MÁ DOMA PŘIPRAVOVAT HLAVNĚ PROTO, ABY BYLA PANÍ UČITELKA SPOKOJENÁ

Tohle je velmi rozšířený a velmi nešťastný omyl. Dítě se neučí proto, aby rozumělo světu, aby něco zvládlo, aby se posunulo nebo aby mělo radost z pokroku, ale proto, aby uspokojilo dospělou autoritu. Aby paní učitelka nebyla nespokojená. Aby nebyl problém, aby nepřišla poznámka nebo aby byl klid. V tomto modelu není učení vnitřní proces růstu, ale povinnost vůči moci. A rodiče tuto představu často nevědomky posilují, protože sami podobnou školou prošli.

Pak vzniká zvláštní situace: dítě se neučí kvůli sobě, ale kvůli instituci. Neptá se, čemu porozumělo, ale co bude chtít učitelka. Neřeší, co dává smysl, ale co se má umět. A domácí příprava se mění v rodinný rituál loajality ke škole. Večer se sedí nad sešity nikoli proto, že by se v dítěti přirozeně rozběhla touha něco uchopit, ale kvůli tomu, že zítra bude kontrola. Z odpovědnosti za vlastní učení se stává provozní povinnost plnit cizí očekávání.

Dítě má samozřejmě nést zodpovědnost za svou práci. Jenže to je něco jiného než učit se proto, aby byla „paní učitelka spokojená“. Dobrá škola vede dítě k tomu, aby rozumělo smyslu toho, co dělá. Aby vnímalo učení jako něco, co patří jemu, ne jako službu dospělé autoritě. Pokud se vzdělávání dlouhodobě opírá jen o vnější spokojenost učitele, nevyrábí samostatnost, ale závislost na schválení.

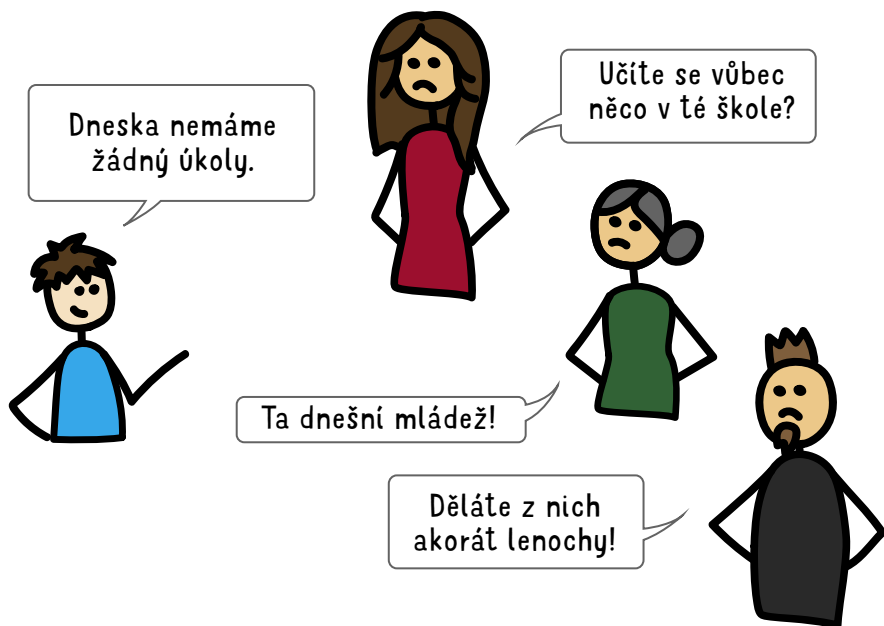
5. BEZ DOMÁCIHO ŠPRTÁNÍ TO NEJDE

Mnoho rodičů si stále myslí, že hlavní učení se odehrává až doma. Škola je místo, kde se látka „dá“, a domov je místo, kde se to dítě musí skutečně naučit. Večer nad sešity se tak stává jakýmsi druhým poločasem vzdělávání, bez něhož by škola údajně nemohla fungovat. Tento model je tak zažitý, že když dítě žádné velké domácí učení nemá, někteří rodiče propadají dojmu, že škola není dost náročná.

Jenže právě tady je vhodné položit nepříjemnou otázku: proč by se hlavní část učení měla odehrávat až doma? Proč by dítě mělo to nejpodstatnější dělat mimo školu, bez učitele, bez spolužáků, bez okamžité podpory a bez prostoru pro společné myšlení? Není to někdy spíš důkaz, že škola sama neodvedla to, co odvést měla? Domácí práce může mít smysl jako opakování, rozšíření, četba, samostatná činnost nebo příprava. Ale neměla by nahrazovat samotné vyučování.

Když je škola kvalitní, velká část skutečného učení se děje právě v hodině. Tam, kde dítě pracuje, přemýšlí, ptá se, zkouší, dostává zpětnou vazbu a rozumí. Domácí dřina pak nemusí být tak rozsáhlá, protože hlavní intelektuální práce už proběhla tam, kde měla. Škola, která se pyšní tím, kolik práce přehodí na večer do rodin, nemusí být náročná. Někdy je jen neschopná naučit děti dostatečně během vyučování.

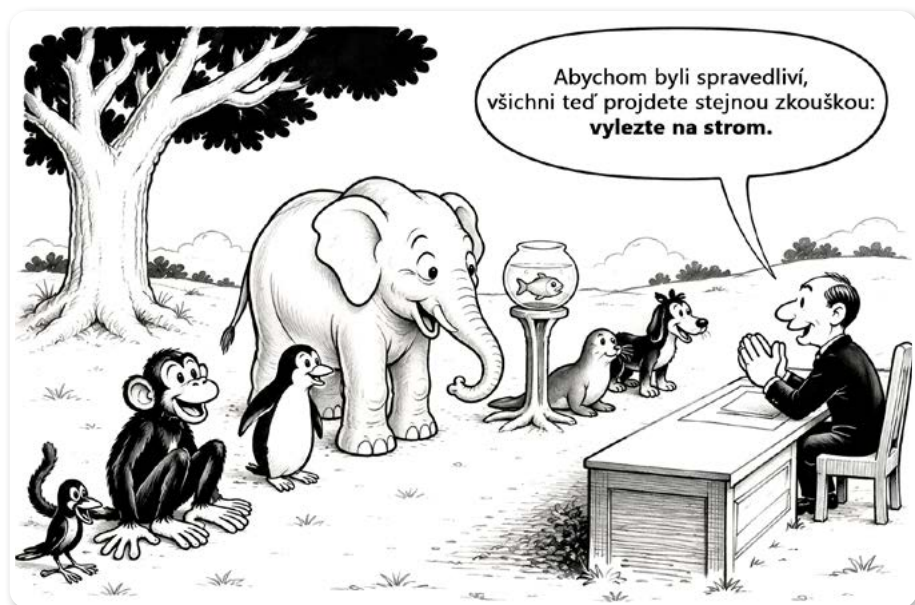

6. SPRAVEDLIVÁ ŠKOLA JE TA, KTERÁ MĚŘÍ VŠEM STEJNĚ

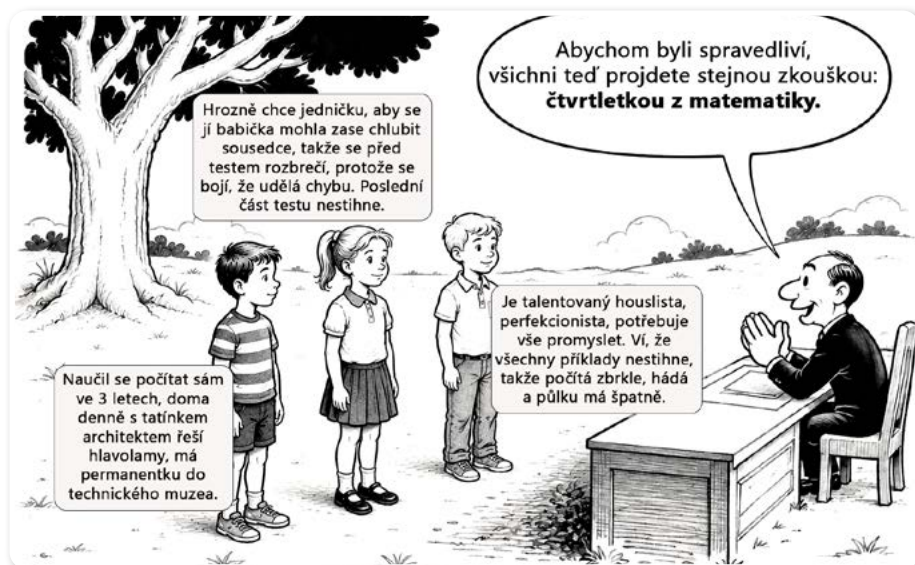
Toto přesvědčení vypadá vznešeně, ale ve skutečnosti bývá pedagogicky velmi hrubé. Mnozí rodiče si pod spravedlností představují, že všichni dostanou totéž: stejný úkol, stejný čas, stejný test, stejné podmínky, stejné měřítko. Jakákoli odlišnost pak na ně působí jako zvýhodnění. Pokud má někdo jinou podporu, jinou formu práce, více času nebo jinou podobu výstupu, zdá se jim to nespravedlivé. Je v tom starý školní zvyk zaměňovat rovnost za uniformitu.

Jenže děti nejsou stejné. Nepřicházejí se stejnou zkušeností, jistotou, tempem ani stejnými podmínkami doma. Když tedy dostanou všichni přesně totéž, není výsledek automaticky spravedlivý. Může to být naopak velmi kruté. Jednomu dítěti daný úkol otevře prostor k růstu, druhému jen znovu potvrdí, že nestačí. Spravedlnost ve škole neznamená, že všichni dostanou totéž. Znamená, že každý dostane přiměřenou šanci uspět a posunout se.

Všichni asi známe tento obrázek:

Může se zdát přehnaný, ale není. Když si odmyslíme vnější schránku, vnitřní světy jednotlivých dětí se od sebe liší úplně stejně:

Tohle bývá pro rodiče někdy těžké přijmout, protože sami vyrůstali v systému, který odlišnost často trestal nebo ignoroval. Jenže dobrá škola není továrna na stejné výrobky. Je to prostor pro různé děti. A učitel, který umí diferencovat, není méně náročný. Naopak. Je náročnější, protože vidí konkrétní dítě a dá jeho práci smysl přesně v potřebné – a tedy fungující – náročnosti.

7. DOBRÝ UČITEL MUSÍ BÝT HLAVNĚ PŘÍSNÝ

Mnoho rodičů si nese ze školy představu, že autorita stojí na tvrdosti. Dobrý učitel je ten, kterého se děti bojí, který si „udělá pořádek“, který mluví ostře, nepoleví a nenechá si nic líbit. Když je učitel klidný, partnerský, vstřícný, naslouchající nebo dokonce laskavý, bývá podezírán, že nebude mít třídu pod kontrolou. V pozadí je hluboce zakořeněná školní zkušenost: respekt se zaměňuje za strach.

Jenže autorita, která stojí hlavně na obavě, bývá ve skutečnosti velmi křehká. Musí se neustále potvrzovat zvýšeným hlasem, sankcí, nátlakem a kontrolou. Děti se v takovém prostředí často chovají poslušně ne proto, že učitele respektují, ale proto, že nechtějí nést následky. To je ovšem velmi slabý základ pro učení. Dítě, které se bojí, se neotvírá myšlení, ale obraně. Hledá bezpečný pohyb v systému, nikoli porozumění.

Skutečně silná autorita bývá mnohem tišší. Stojí na odbornosti, důvěryhodnosti, předvídatelnosti, vztahu a vnitřním klidu. Takový učitel nemá důslednost založenou na strachu. Umí být náročný a přitom spravedlivý, vymezit hranice – ale nezraňovat. Rodiče, kteří vidí jen tvrdost jako známku kvality, často přehlížejí, že nejlepší učitelé nebývají ti, kteří děti umlčí, ale ti, kteří je umějí vést bez ponižování.